

KNYGŲ REGISTRAVIMAS IR JŲ KLASIFIKAVIMAS „BIBLIOGRAFIJOS ŽINIOSE“

J. BASIULIS

Nuolatinii Lietuvoje išeinančių knygų registravimu buvo susirūpinta dar 1923 metais, organizuojant Kauno universiteto biblioteką. Tačiau tik 1924 metų pabaigoje buvo sudaryta tam darbui reikalinga bazė, t. y. tada, kai Universiteto bibliotekai vadinamojo Bibliografijos instituto priedangoje buvo paskirtas privalomasis spaudos egzempliorius. Taigi 1924 metais einamajai registracinei bibliografijai bazė jau buvo sudaryta, tačiau skelbti suregistruotas knygas sąlygos susidarė tik 1928 metais, pradėjus eiti žurnalui „Bibliografijos žinios“. Žurnalo redakcija buvo užsibrėžusi registruoti knygas nuo 1923 metų, norėdama užpildyti spragą, kuri pasidarė, nustojus eiti žurnalui „Knygos“¹. Tačiau žurnalas iš pat pradžių atsidūrė sunkioje materialinėje būklėje, o be to, leidėjai („Spaudos fondas“) moksliniais jo uždaviniais mažiausiai domėjosi. Tad knygos žurnale buvo pradėtos registruoti tik nuo 1927 metų.

Knygos buvo registruojamos keliuose savarankiškuose žurnalo skyriuose, kurie savo pastovaus profilio neturėjo ir metai iš metų jų turinys keitėsi. Pirmaisiais žurnalo leidimo metais visos knygos buvo registruojamos tik viename skyriuje — „Knygų bibliografija“ Į šį skyrių buvo įtraukiamos knygos, išleistos Lietuvoje, nežiūrint jų kalbos, taip pat lietuviškos knygos, išėjusios Vilniaus krašte bei užsienio šalyse, pvz., Rygoje (žr. „Bibliografijos žinios“, Nr. 2, p. 51, eil. Nr. 1928—182; p. 40, eil. Nr. 1928—65; Nr. 6, p. 181, eil. Nr. 1928—767 ir kt.), Čikagoje (Nr. 6, p. 176, eil. Nr. 727, p. 183, eil. Nr. 1927—392; p. 186, eil. Nr. 1927—412 ir kt.), Berlyne (Nr. 6, p. 179, eil. Nr. 1927—338; Nr. 2, p. 36, eil. Nr. 1928—42 ir kt.), Leipcige (Nr. 6, p. 179, eil. Nr. 1927—338) ir t. t.

Antraisiais žurnalo leidimo metais knygos registruojamos dviejuose skyriuose: „Lietuvos bibliografija“ ir „Lietuvių bibliografija“ (vėliau „Užsienio lietuvių knygos“ ir „Lietuvių tautinė bibliografija“). „Lietuvos bibliografija“ savo ruožtu skirstoma į du poskyrius: „A. Nepriklausomoji Lietuva“ ir „B. Lenkų okupuota Lietuva“. Į poskyrį „Nepriklausomoji Lietuva“ įtraukiamos įvairiomis kalbomis Lietuvoje pasirodžiusios knygos, o į poskyrį „Lenkų okupuota Lietuva“ — tik lietuviškos knygos, išleistos Vilniaus krašte. Be to, šio skyriaus pavadinimas keičiamas: iki 1929 m. Nr. 4 jis vadinosi „Lenkų okupuota Lietuva“, vėliau — „Okupuota Lietuvos

¹ Įžangos žodis. — Bibliografijos žinios, 1928, Nr. 1, p. 2.

dalis“, nuo 1932 m. Nr. 4 — „Lenku okupuoti Lietuvos kraštai“, nuo 1934 m. Nr. 2 — vėl „Okupuota Lietuvos dalis“, nuo 1935 m.— „Okupuotos sritys“, nuo 1935 m. Nr. 6 — „Vilnius“, nuo 1936 m. Nr. 4 — „Vilniaus kraštas“, nuo 1937 m. Nr. 6 — vėl „Okupuota Lietuvos dalis“, nuo 1938 m.— vėl „Vilniaus kraštas“ Pagaliau nuo 1938 m. Nr. 6 Vilniuje išeinančias knygas atsisakyta traktuoti kaip Lietuvos valstybinės bibliografijos objektą, jos perkeliamos į antrąjį žurnalo skyrių — „Lietuvių tautinė bibliografija“ ir į jas žiūrima lygiai taip pat, kaip į kitas lietuviškas knygas, išleistas užsienyje. Nors skyriaus pavadinimas nuolat keitėsi, tačiau registruojamos medžiagos turinys nekito.

1932 metais, pradėdant ketvirtuoju numeriu, poskyris „Nepriklausomoji Lietuva“ skirstomas į du skyrelius: „A. Didžioji Lietuva“ ir „B. Klaipėdos kraštas“. Tuo pačiu Klaipėdos krašte išeinančios knygos buvo pradėtos registruoti atskirai. Iki tol Klaipėdos krašte spausdintos knygos buvo įtraukiamos į skyrių „Lietuvių bibliografija“. Pvz.:

Vokiečių kalbos gramatika. Kaunas, „Svyturio“ bendrovė, Otto von Mauderodės sp. Tilžėje. 1929. 134+2 balt. p. 18×13. (115 gr.) Lt. 2,00.

43—5

1929. 10 u².

Kitejo ir šio skyrelio pavadinimas. Nuo 1932 m. Nr. 6 vadinosi „Mažoji „Lietuva“, nuo 1933 m. Nr. 1 — „Klaipėdos kraštas“, nuo 1934 m. Nr. 3 — „Mažoji Lietuva“. Kiek keistokai buvo parenkama medžiaga šiam skyreliui. Čia lemiamas dalykas buvo knygos spausdinimo vieta. Knygos, kurios išleistos Kaune, bet jas spausdino spausdintuvė, esanti Klaipėdos krašte, buvo registruojamos skyrelyje „Klaipėdos kraštas“. Pvz.:

Svietimo ministerijos 1930 V. D. metų veikimo apyskaita. Kaunas, Svetimo ministerijos knygų leidimo komisija, „Ryto“ sp. Klaipėdoje, 1931/1932. (Viršelyje 1932) 2 num.+383+1 skelb. p. 23×15,5. 1000 egz. (Leidiny 337 Nr. „Svietimo ministerijos žinių“ redakcija). Viršelis: Dobužinskis M. (354. 32.009 (475) (1933. 110) 3;

arba

— Jablonskis Jonas — Jablonskio raštai. Tomas I. Visuomenės straipsniai. Redagavo J. Balčikonis. Kaunas, Svetimo Ministerija, „Ryto“ sp. Klaipėdoje. 1932 (išėjo 1933) Virš. XXXII+320 p., iliustr. 24,5×16,5. 3000 egz. (Leidiny Nr. 344). (081/1933. 461) 4.

Netrukus, nuo 1934 metų ketvirtojo numerio, toks niekuo nepagrįstas „Klaipėdos krašto“ leidinių išskyrimas panaikinamas, ir visos Lietuvoje išleistos knygos registruojamos viename skyriuje. 1938 metų šeštajame numeryje Klaipėdoje leidžiami leidiniai vėl išskiriami į specialų skyrelį, bet tai truko tik iki 1939 m. antrojo numerio, nes 1939 m. kovo 22 d. hitlerinė Vokietija užgrobė Klaipėdos kraštą. Medžiaga šiam skyreliui buvo parenkama tokiu pat principu, kaip ir anksčiau.

1938 metų pabaigoje „Bibliografijos žinios“ buvo nežymiai reorganizuotos, ir ryšium su tuo buvo pakeisti skyrių pavadinimai. Knygos, išeinančios Lietuvoje, buvo registruojamos skyriuje „Lietuvos valstybinė bibliografija“, kuris skirstomas į du poskyrius: „Didžioji Lietuva“ ir „Klaipė-

² Bibliografijos žinios, 1929, Nr. 4, p. 132.

³ Ten pat, 1933, Nr. 1, p. 19.

⁴ Ten pat, Nr. 3, p. 96.

dos kraštas“ Bet jau 1939 m. antrajame numeryje šito skirstymo atsisakoma, nes Klaipėdos kraštas jau buvo okupuotas. Kitur išeinantieji lietuviški leidiniai, tame tarpe ir Vilniaus krašte, buvo įtraukiami į skyrių „Lietuvių tautinė bibliografija“ 1939 metų spalio mėnesį, gražinus Lietuvai Vilnių ir Vilniaus sritį, šiame krašte išeinantieji spaudiniai registruojami pirmajame žurnalo skyriuje — „Lietuvos valstybinė bibliografija“ Nuo 1939 metų Nr. 2 iki žurnalo leidimo pabaigos registruojamos knygos buvo skirstomos tik į dvi dalis: Lietuvos teritorijoje išeinančios knygos ir už Lietuvos ribų išeinančios lietuviškos knygos.

Greta šito, nuo 1933 m. žurnale pradėta registruoti vadinamoji lituanika. Ji apimdavo ir knygas, kuriose rašoma apie Lietuvą užsienio kalbomis. Šitas skyrius ne kiekviename žurnalo numeryje būdavo, o 1935 metais jo visai nebuvo. Tai priklausė nuo to, kiek pavykdavo surasti lituanistinės medžiagos. Paraleliai su šituo nuo 1934 m. buvo spausdinama M. Urbšienės surinkta 1933 ir 1934 metų lituanika ir josios papildymai.

Taip pat dar verta pažymėti perspektyvinės bibliografijos skyrelį — „Nauji vertimai“, kurio tikslas buvo koordinuoti vertėjų darbą Lietuvoje ir informuoti tiek juos, tiek ir bibliotekininkus apie knygas, kurias verčiamos į lietuvių kalbą. Šis skyrelis taip pat buvo pastovus, o nuo 1932 m. Nr. 5 iki 1937 m. Nr. 5 vertimai visai nebuvo registruojami. 1937 m. jų registravimas buvo atgaivintas, tačiau 1940 metais vėl nutrauktas, ir tik karts nuo karto pasirodydavo trumpos kronikinės žinutės apie naują vertimą.

Zemiau pateikiama „Bibliografijos žinių“ skyrių, kuriuose buvo registruojamos knygos, struktūra ir jų pavadinimai (Žr. p. 128—129).

Be lituanikos ir ruošiamų vertimų, „Bibliografijos žinios“ registravo Lietuvoje išeinančias knygas, taip pat lietuviškas knygas, išeinančias užsienyje. Jų suskirstymas į atskirus žurnalo skyrius buvo nepastovus ir neturėjo tvirto pagrindo. Tie svyravimai gali būti paaiškinami politiniais-istoriniais momentais, taip pat kultūrinėmis sąlygomis.

Nuo 1919 iki 1939 m., kol Vilnius buvo buržuazinės Lenkijos okupuotas, čia išeidavo nemažai knygų, tame tarpe ir lietuviškų. „Bibliografijos žinių“ sudarytojai laikė jas Lietuvos, atsieit, valstybinės bibliografijos objektu. Kadangi jų privalomojo egzemplioriaus įstatymas nelietė ir į Bibliografijos institutą jos patekdavo įvairiais aplinkiniais keliais ir ne visos, tai, reikia manyti, kad todėl jos „Lietuvos bibliografijos“ skyriuje buvo išskiriamos į specialų skyrelį. Ir tik 1938 metais, kada priešinga liaudžiai buržuazinė vyriausybė atsisakė Vilniaus krašto, čia išėjusių lietuviškų knygų registravimas buvo perkeltas į antrąjį skyrių, kur buvo registruojamos lietuviškos knygos, išėjusios užsienyje. Istorinėmis sąlygomis galima paaiškinti ir leidinių, išeinančių Klaipėdos krašte, registravimą. Klaipėdos kraštas, nors ir priklausė Lietuvai, tačiau kai kurie Lietuvos valstybės įstatymai ten lyg ir negaliojo. Taip atsitiko ir su privalomojo egzemplioriaus įstatymu. Ten išėjusieji spaudiniai privaloma tvarka nebuvo siunčiami įstatymo numatytoms įstaigoms. Todėl ir jie į Bibliografijos institutą patekdavo aplinkiniais keliais ir ne visi. Nors jie ir buvo laikomi

„Bibliografijos žinių“ skyrių, kuriuose buvo registruojamos knygos, pavadinimai

Metai	Skyriai				
1928	Knygų bibliografija				
1929—1931	Lietuvos bibliografija I knygos			Lietuvių bibliografija	Nauji vertimai Nuo 1929 Nr. 4
	A. Nepriklausomoji Lietuva	B. Lenkų okupuota Lietuva Nuo 1929 Nr. 4— B. Okupuota Lietuvos dalis			
1932 Nuo Nr. 4.	Lietuvos bibliografija I knygos			Lietuvių bibliografija	Nauji vertimai (Tik Nr. 4, vėliau nere- gistruojami)
	A. Didžioji Lietuva	B. Klaipėdos kraštas 1932 Nr. 6 B. Mažoji Lietuva	Lenkų okupuoti Lietuvos kraštai		
1933 iki 1934 Nr. 4	Lietuvos bibliografija I knygos			Lietuvių bibliografija	Lituanica
	A. Didžioji Lietuva	B. Klaipėdos kraštas Nuo 1934 Nr. 2— B. Mažoji Lietuva	C. Lenkų okupuoti Lietuvos kraštai Nuo 1934 Nr. 3— C. Okupuota Lietu- vos dalis		
1934 Nuo Nr. 4	Lietuvos bibliografija I knygos			Užsienio lietuvių knygos	Lituanica
	A. Nepriklausomoji Lietuva	B. Okupuota Lietuvos dalis			
1934 Nuo Nr. 5	Knygos			Užsienio lietuvių knygos	Lituanica
	A. Nepriklausomoji Lietuva	B. Okupuota Lietuvos dalis			

1935	Knygos		Užsienio lietuvių knygos		
	A. Lietuvos valstybė	B. Okupuotos sritys. Nuo Nr. 6— B. Vilnius			
1936	Knygos		Užsienio lietuvių knygos		Lituanica
	A. Nepriklausomoji Lietuva	B. Vilnius. Nuo Nr. 4— B. Vilniaus kraštas			
1937	Knygos		Užsienio lietuvių knygos	Nauji vertimai Nuo Nr. 5	Lituanica
	A. Nepriklausomoji Lietuva	B. Vilniaus kraštas. Nuo Nr. 6— Okupuota Lietuvos dalis			
1938	Knygos	Vilniaus kraštas	Užsienio lietuvių knygos	Nauji vertimai	Lituanica
1938 Nuo Nr. 6	Lietuvos valstybinė bibliografija		Lietuvių tautinė bibliografija		Lituanica
	I Didžioji Lietuva	II Klaipėdos kraštas			
1939 Nuo Nr. 2	Lietuvos valstybinė bibliografija Neperiodiniai leidiniai		Lietuvių tautinė bibliografija	Nauji vertimai	Lituanica
1940 Nuo Nr. 5	Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos valstybinė bibliografija Neperiodiniai leidiniai		Lietuvių tautinė bibliografija		Lituanica
1941	Lietuvos Tarybų Socialistinės Respublikos valstybinė bibliografija Knygos ir brošiūros				
1941 Nuo Nr. 3	Lietuvos bibliografija. Knygos ir brošiūros		Lietuvių tautinė bibliografija		Lituanica

valstybinės bibliografijos objektu, bet buvo gaunami ne visi, ir todėl, kaip ir Vilniaus krašto leidiniai, atskirais laikotarpiais buvo išskiriami į specialų skyrelį.

Antra vertus, tai bibliografinės medžiagos skirstymo nevienodumas ir tų skyrių pavadinimų keitimas paaiškinamas dar ir tuo, kad silpnai buvo išvystyta bibliografijos teorija. Bibliografijos sudarytojai neturėjo aiškios ir nusistovėjusios pažiūros į registracinės bibliografijos objektą, jos turinį bei apimtį. Neaiškus buvo nacionalinės bibliografijos supratimas. Analizuojant „Bibliografijos žinias“, galima išskirti tris savarankiškas, skirtingais principais sudaromas bibliografijos grupes. Pirmoji grupė („Lietuvos bibliografija“, „Lietuvos valstybinė bibliografija“) sudaroma, remiantis teritoriniu principu, t. y. registruojamos knygos, išėjusios Lietuvos teritorijoje visomis kalbomis. Bet šito principo nėra tvirtai laikomasi. Tam tikroms teritorijos dalims (Lenkų okupuotas kraštas, Klaipėdos kraštas) dar taikomas ir kalbinis kriterijus. Taigi prie tokio nevientisumo ir bibliografijos teorijos ribotumo prisidėjo ir ypatingos istorinės Lietuvos sąlygos. Antroji grupė („Lietuvių bibliografija“, vėliau „Užsienio lietuvių knygos“ ir „Lietuvių tautinė bibliografija“) sudaroma, remiantis kalbiniu principu: t. y. registruojamos įvairiose šalyse išėjusios knygos, bet tik lietuvių kalba. Ir pagaliau trečioji grupė („Lituanica“) sudaroma „dalykiniu“ arba „etniniu-dvasiniu“ pagrindu, t. y. registruojama literatūra apie Lietuvą, nežiūrint to, kur ji yra išleista ir kokia kalba parašyta. Būtų galima teigti, kad šitaip suprato „Bibliografijos žinių“ redakcija ir registracinės bibliografijos sudarytojai nacionalinės lietuvių bibliografijos sąvoką ir turinį. Tačiau, kaip paaiškėjo 1938 metais, prie nacionalinės, arba tautinės, bibliografijos buvo priskiriamos tik tos knygos, kurios išėjo lietuvių kalba užsienyje. Tuo tarpu valstybinė bibliografija ir lituanika traktuojamos kaip savarankiškos bibliografijos, lygiavertės nacionalinei bibliografijai ir nejeinančios į pastarosios sudėtį. Tai ryškiai atsispindi „Bibliografijos žinių“ struktūroje. Taigi buržuazinėje Lietuvoje sąvokos „nacionalinė“ ir „valstybinė“ bibliografija nebuvo tapatinamos, nors nei viena, nei antra griežtų savo turinio ribų neturėjo. Į kai kurią medžiagą vienu metu buvo žiūrima kaip į valstybinės bibliografijos objektą, kitu metu — kaip į tautinės bibliografijos objektą.

Einamojoje registracinėje bibliografijoje medžiaga buvo skirstoma į tris dalis: į Lietuvoje išėjusią, į užsienyje išėjusią lietuvių kalba ir į lituaniką. O tuo pat metu sudaromoje ir leidžiamoje retrospektyvinėje bibliografijoje jokio panašaus skirstymo nebuvo. Ten visos lietuviškos knygos, kur jos bebūtų išleistos, taip pat ir svetimomis kalbomis, kuriose yra bent koks lietuviškas tekstas, surašytos vienoje vietoje bendra chronologine tvarka. Į šį skaičių įeina nemaža ir vadinamųjų lituanistinių (svetimomis kalbomis apie Lietuvą) leidinių. Visas šitas bibliografinės medžiagos rinkinys vadinamas „Lietuvių bibliografija“. Taigi retrospektyvinė bibliografija, skirtingai nuo einamosios, buvo sudaroma tik kalbiniu ir dalinai „dalykiniu“ principu. Teritorinis kriterijus čia neturi galios.

Visa tai rodo, kad lietuvių bibliografai savo tiek retrospektyviniuose.

ties ir einamuosiuose darbuose bibliografijos objektu laikė: lietuviškas knygas, kur jos bebūtų išleistos, lituanistinę medžiagą, taip pat Lietuvos teritorijoje išleistas knygas svetimomis kalbomis (tik einamojoje registracijoje bibliografijoje). Bet dėl istori ū sąlygų, taip pat dėl to, kad menkai tebuvo žinoma bibliografijos teorija, jos terminologija, dažnai ta pati medžiaga skirtingai buvo traktuojama ir kitaip vadinama.

Kai dėl registruojamos medžiagos pilnumo „Bibliografijos žiniose“ tai čia įvairiuose skyriuose vaizdas skirtingas. Pilniausiai buvo registruojamos knygos, išeinančios vadinamojoje nepriklausomoje Lietuvoje. Tačiau apie visišką pilnumą ir čia negali būti jokios kalbos. Dėl privalomojo egzemplioriaus įstatymo netobulumo⁵ dalis spaudinių nepatekdavo į vadinamąjį Bibliografijos institutą ir neatsispindėjo „Bibliografijos žiniose“ Tiek 1919, tiek 1935 metų spaudos įstatymuose privalomojo egzemplioriaus klausimas buvo labai neaiškiai ir nekonkrečiai apibrėžtas. Nepasakyta, kokios rūšies spaudinius liečia privalomasis egzempliorius, kam ir kokiais tikslais jis siunčiamas. Taip pat, atsižvelgus į tai, kad visi didesni ir geresni leidiniai buvo spausdinami už Lietuvos ribų, nes Kaune spaudos darbai buvo labai brangūs ir nerūpestingai atliekami, matyti, kad privalomojo egzemplioriaus įstatymas faktiškai apėmė tik apie 5 proc. visų lietuviškų knygų, esančių Kauno knygynuose⁶.

Į „Bibliografijos žinias“ visiškai nepateko Lietuvoje išeinantieji komunistiniai ir apskritai pagrindiniai leidiniai. Nežiūrint teroro ir persekiojimo, pogrindyje įvairiais metais buvo išleista apie 300 knygų⁷ Suprantama, šie leidiniai buvo platinami tik slapta, jie neįėjo į privalomąjį egzempliorių, nes teismo sprendimu buvo naikinami, ir nepateko į registracinę bibliografiją. Artimiausias Lietuvos bibliografų uždavinys, kol dar yra gyvi tų darbų leidėjai ir platintojai, išaiškinti tuos leidinius ir suregistruoti juos. Šito darbo ėmėsi Partijos istorijos institutas prie Lietuvos KP CK.

Nuo 1930 m. trečiojo numerio kartis nuo karto buvo pradėta spausdinti Lietuvos bibliografijos papildymus. Žemiau pateikiama lentelė rodo, kuriuose žurnalo numeriuose buvo atspausdinti bibliografijos papildymai.

Bibliografijos žinios			
metai			
1	2	3	4
1930	3	1927 1928	3 7
1938	4	1927 1928 1934 1935 1936	3 1 3 2 1

⁵ Zr. Basiulis J. Privalomasis egzempliorius Lietuvoje.— Bibliotekiniškystė bibliografija, t. 1, V 1961, p. 191—243.

⁶ Keistas lietuvių knygos gamybos reiškinys.— Knygos, 1922, Nr. 2—3, p. 144.

⁷ Zr. Partijos istorijos instituto pagrindinės spaudos kartoteką.

1	2	3	4
1939	6	1927	1
		1929	1
		1930	1
		1933	3
		1934	1
		1935	4
		1936	3
		1937	3
		1938	2
1939	8	1932	1
		1938	1
1940	2	1937	6
		1938	6
		1939	2
1940	4	1929	1
		1930	1
		1933	1
		1935	2
		1938	1
1940	5	1928	1
		1934	1
		1935	2
		1936	3
		1938	2
1940		1929	1
		1930	1
		1932	1
		1936	1
		1937	1
		1938	2
		1939	4

Išsamius ir didelius 1927—1940 metų bibliografijos papildymus pateikė V. Steponaitis⁸. Jie apėmė:

1927 m.— 120 pavad.	1934 m.— 67 pavad
1928 „— 59	1935 „— 61
1929 „— 33	1936 „— 84
1930 „— 43	1937 „— 104
1931 „— 59	1938 „— 114
1932 „— 69	1939 „— 145
1933 „— 71	1940 „— 121

Gausūs bibliografijos papildymai rodo, jog netgi tos knygos, kurios buvo registruojamos privalomojo egzemplioriaus pagrindu, toli gražu ne visos pateko į „Bibliografijos žinias“ V Steponaitis paliko rankraštyje 1927—1940 m. antruosius papildymus, kurių yra daugiau negu pirmųjų — 1460 vienetų, neužregistruotų „Bibliografijos žiniose“ Tai akivaizdžiai rodo, kokie stambūs buvo registracinės bibliografijos trūkumai buržuazinėje Lietuvoje. Nėra abejonės, kad pirmieji ir antrieji V Steponaičio papildymai visų neužregistruotų knygų neapėmė. Sunku šiuo metu teigti.

⁸ Steponaitis V. Lietuvos bibliografijos pirmas papildymas. 1927—1940 m., p. 1

kiek jų yra. Tai parodys tik kruopštūs visų Lietuvos bibliografų ir bibliotekinių tyrimai. (Prie progos reikia pasakyti, kad šis darbas jau dirbamas. 1959 m. prie Lietuvos TSR Knygų rūmų sudaryta speciali nacionalinės bibliografijos redakcija, kuri, glaudžiai bendradarbiaudama su visomis stambesnėmis bibliotekomis, knygų saugyklomis ir įvairiomis organizacijomis, ruošia lietuvių nacionalinę retrospektyvinę bibliografiją nuo pirmosios lietuviškos knygos pasirodymo iki 1940 metų).

Negali būti jokios kalbos, kad kituose skyriuose užregistruotos visos išėjusios knygos. Tiek į skyrius „Lietuvių bibliografija“, tiek „Lituanica“ įtraukta tik tam tikra dalis leidinių. Čia atsispindėjo tik tos knygos, kurios patekdavo įvairiais keliais į universiteto bibliotekos fondus. Taip pat suregistruoti ne visi Vilniaus ir Klaipėdos krašto lietuviški leidiniai, nes jų privalomojo egzemplioriaus įstatymas nelietė. Prie skyrelio, kuriame buvo registruojamos Vilniaus krašto knygos, dažnai randama tokių pastabų: „Leidinių negauta. Iš laikraščių žinoma, kad išėjo „Vilniaus kalendarius 1930 metams“. Gerb. leidėjus prašome siųsti visus leidinius Lietuvos Bibliografijos institutui, nurodant jų tiražą ir kainas“⁹.

Taigi knygos, kurios buvo registruojamos ne privalomojo egzemplioriaus pagrindu, į „Bibliografijos žinias“ daugiausia pateko tik tos, kurias universiteto biblioteka arba gaudavo dovanų, arba nusipirkdavo. Bibliografijos institutas neturėjo savo personalo ir negalėjo sekti visų šalių valstybinės bibliografijos leidinių ir parinkti iš ten reikalingą medžiagą lietuvių bibliografijai. Tačiau registracinės bibliografijos organai: TSRS — „Книжная летопись“, Baltarusijos — „Летапис друку БССР“, o vėliau Lenkijos — „Urzędowy wykaz druków“ buvo sekami ir jų medžiaga buvo naudotasi.

Spręsti apie „Bibliografijos žiniose“ registruojamų knygų atranką sunku, nes nerasta jokios instrukcijos ar metodinio paaiškinimo tuo klausimu. Greičiausiai jų ir nebuvo. Kadangi žurnalas buvo pavienių žmonių darbo rezultatas, visus atrankos, aprašo ir klasifikavimo klausimus sprendė sudarytojas ir redaktorius, ir nebuvo reikalo rašyti instrukcijas. Tačiau suregistruota medžiaga leidžia teigti, kad žurnalas, sprendamas atrankos klausimus, laikėsi buržuazinio objektyvizmo pozicijų.

Pavyzdžiui, norint parodyti savo „objektyvizmą“, ir tariamą rūpinimąsi lietuviška spauda, „Lietuvių bibliografijos“ skyriuje buvo registruojama net dalis lietuviškų komunistinių leidinių, išleistų už Lietuvos ribų, daugiausia Tarybų Sąjungoje. Nors Lietuvoje siautėjo reakcija, komunistų partija buvo persekiojama, ir jos leidiniai neužregistruoti „Bibliografijos žiniose“, kai kurie Minske, Maskvoje ir kitur išleisti K. Markso, F. Engelso, V. Lenino veikalai atsispindėjo žurnalo puslapiuose. Tačiau visiškai suprantama, kad tų leidinių skaitytojas niekur negalėjo gauti, nes į Lietuvos knygų rinką jie nepatekdavo. Antra vertus, „Bibliografijos žinių“ redakcija, vadovaudamasi buržuaziniu objektyvizmu, kruopščiai registravo ir visą reakcinę, klerikalinę ir antikomunistinę literatūrą.

Nebuvo daroma jokios atrankos, vadovaujantis medžiagos apimties

⁹ Bibliografijos žinios, 1929, Nr. 5, p. 160.

požiūriu. Greta stambių keletą šimtų puslapių veikalų čia sutinkame ir dešimties, aštuonių, šešių, keturių ir net dviejų puslapių brošiūrėlių ir straipsnių atspaudų iš įvairių žurnalų ir „Lietuviškosios enciklopedijos“¹⁰. Be to, greta spaustuvėse išleistų knygų, lygiomis teisėmis buvo registruojami šapirografuoti ir kiti smulkiosios spaudos leidiniai.

Taigi griežtų medžiagos atrankos taisyklių nebuvo. Tačiau dėl privolomojo egzemplioriaus netobulumo ir dėl kitų priežasčių į „Bibliografijos žinias“ nepateko daug lietuviškų spaudinių, išleistų Lietuvoje, o ypač už jos ribų.

Jau aukščiau buvo rašyta, kad „Bibliografijos žiniuose“ registruojamos lietuviškos knygos buvo skirstomos į keletą skyrių, atsižvelgiant į teritorinį, kalbinį ar „etninį-dalykinį“ požymį. Didžiausia ir pagrindinė iš šių grupių — tai Lietuvos teritorijoje įvairiomis kalbomis išleistos knygos; ji vadinosi „Lietuvos bibliografija“, vėliau „Valstybinė bibliografija“ Sioje grupėje surašytos knygos buvo klasifikuojamos pagal visame pasaulyje gana paplitusią dešimtainę klasifikaciją.

Dešimtainės klasifikacijos sistema atsirado 19 a. pabaigoje, tačiau į Lietuvą ji pateko, kaip tvirtino I. Kisinąs¹¹, tik 1921 metais iš TSRS¹². Pagal tada paplitusias M. Diuji (M. Dewey) varianto lenteles buvo pradėtas organizuoti sisteminis katalogas Valstybinėje centrinėje bibliotekoje, vėliau pradėta sudarinėti sisteminius katalogus ir kitose bibliotekose, ypač karinių dalinių (dažniausiai pagal pirmuosius du indekso ženklus). Tačiau nebuvo paruoštų kadru, neturėta jokių lentelių ar vadovėlio lietuvių kalba, ir tai stabdė klasifikacijos vystymąsi. Todėl Lietuvos bibliotekose dešimtainė klasifikacija buvo nekritiškai priimta ir neracionaliai panaudota. Ji buvo taikoma tik sisteminiams katalogams, o fondams sustatyti sisteminė tvarka nebuvo praktikuojama. Viešosios bibliotekos knygoms sustatyti naudodavo visai nejudrią ir formalią formatinę sistemą.

Tarptautinio bibliografijos instituto (TBI) dešimtainės klasifikacijos variantas Lietuvos bibliotekose imtas naudoti tik nuo 1928 metų, pradėjus leisti „Bibliografijos žinias“. Vienintelis Lietuvoje ir Pabaltijyje pagal šią klasifikaciją geras sisteminis katalogas buvo sudaromas Kauno universiteto bibliotekoje¹³. Universiteto biblioteka keitė kai kuriuos indeksus, norėdama TBI dešimtainę sistemą labiau pritaikyti Lietuvai. Taip pat buvo numatyta, susitarus su kitomis Pabaltijo valstybėmis, pakeisti pagalbinis geografinius rodiklius¹⁴.

Dešimtainė sistema buvo naudojama, leidžiant didesnius bibliografinius darbus — įvairių knygynų katalogus, pavyzdžiui, „Spaudos fondo“ ka-

¹⁰ Zr., pvz., Bibliografijos žinios, 1931, Nr. 6, p. 230—232.

¹¹ Zr. K i s i n a s I. Mokslų ir knygų klasifikacija. Dešimtainė klasifikacija, jos torija, struktūra, kritika. L. N. Tropovskio lentelės.— L. N. T r o p o v s k i s. Dešimtainė klasifikacija, K., 1947, p. 12.

¹² 1921 m. dešimtainės klasifikacijos sistema buvo priimta RTFS Respublikoje ir nuo to laiko vartojama TSRS bibliotekose. Tais pačiais metais buvo išleistos sutrumpintos dešimtainės klasifikacijos lentelės rusų kalba. Šios lentelės pateko ir į Lietuvos bibliotekas.

¹³ Dešimtainė klasifikacija.— Lietuviškoji enciklopedija, T. 6, K., 1937, p. 616.

¹⁴ Mūsų žinynas, 1928, Nr. 41, p. 217.

talogai, periodinių leidinių sisteminiai turiniai, kariuomenės bibliotekos katalogai ir kt.

Tik 1937 metais pasirodžiusiame V. Ruzgo bibliotekininkystės vadovėlyje buvo išspausdintos I. Kisino parengtos trumposios dešimtainės klasifikacijos lentelės ir pridėta abėcėlinė-dalykinė rodyklė¹⁵.

Dešimtainės klasifikacijos atsiradimas Lietuvoje, jos panaudojimas katalogams organizuoti ir bibliografiniam darbui buvo laikomas dideliu moksliniu laimėjimu bibliotekininkystėje. I. Kisinas, apibūdindamas 1921—1925 m. „Mūsų žinyno“ I—IX tomų sudarytą sisteminį turinį, rašė: „Sis darbas sudarytas naujais moksliais pradais (pabraukta mano — J. B.) — dešimtaine sistema“¹⁶. Todėl visiškai suprantama, kodėl dešimtainė klasifikacija, turinti stambių ideologinių ir mokslinių trūkumų, kurie, tiesa, buržuazinėje Lietuvoje nebuvo pastebėti ir neprieštaravo vyravusiai ideologijai, buvo panaudota einamoje registracinėje bibliografijoje.

Pirmaisiais „Bibliografijos žinių“ leidimo metais, kai registruojamos knygos dar nebuvo skirstomos pagal teritorinį, kalbinį ar kitą požymį, o surašomos vienoje vietoje, jos buvo suklasifikuotos pagrindiniais dešimtainės klasifikacijos skyriais. Tik devintoje klasėje buvo išskirta 91 geografija ir 92 biografijos. Antrajame žurnalo numeryje, be klasių pavadinimo, jau pradėtos rašyti paantraštės, kurios parodo, kokie skyriai įeina į šią klasę. Surašomi tik tie skyriai, pagal kuriuos yra suregistruota medžiaga atitinkamame žurnalo numeryje, pavyzdžiui:

3. Socialūs mokslai

(31 Statistika, 32 Politika, 33 Polit. ekonomija, 34 Teisė, 35 Administracija, 355 Karo mokslai, 36 Labdarybė, 37 Svetimas, 38 Prekyba, 39 Papročiai, Folkloras.)

Toks į klasę įeinančių skyrių žymėjimas nuo 1928 m. ketvirtojo numerio buvo nutrauktas, ir sekančiuose tų metų numeriuose rašomas tik klasės pavadinimas.

Nuo 1929 metų registruojamos knygos jau skirstomos į dvi dalis: Lietuvoje išėjusios įvairiomis kalbomis ir užsienyje išėjusios knygos lietuvių kalba. Pirmojoje dalyje, kuri buvo pagrindinė ir didžiausia, knygos pradėtos skirstyti ne tik klasėmis, bet jau ir skyriais. Ir šitokiu būdu medžiaga buvo klasifikuojama su labai nedideliais nukrypimais per visą žurnalo leidimo laikotarpį. Kai kuriuose skyriuose, dažniausiai literatūros, istorijos, geografijos, biografijos, dar buvo naudojamos teminės ir personalinės rubrikos. Nuo 1930 metų pirmojo numerio iki 1934 m. klasių ir skyrių pavadinimai taip pat lygiagrečiai rašomi ir prancūzų kalba.

Be knygų paskirstymo klasėmis ir skyriais, prie kiekvienos knygos po jos aprašo buvo nurodomas labai smulkus TBI dešimtainės klasifikacijos indeksas. Pvz.: Steponaitis J. Libreto trijų aktų operetės Lietuvaitė —

¹⁵ Žr. Ruzgas V. Bibliotekoms vadovėlis, K., 1937, p. 304.

¹⁶ Kisinas I. Bibliografijos plėtojimas per dešimtį nepriklausomybės metų.— Lietuvos aidas, 1928, liepos 7 (Nr. 121).

891. 92—293¹⁷ arba Minelga B. Spektroskopinis kraujo tyrimas — 612. 1—073. 584:340. 66¹⁸ ir pan.

Palyginus šiuos indeksus su plačiausia rusų kalba 1944 metais išleista N. Rusinovo dešimtainė klasifikacija, matyti, kad „Bibliografijos žiniuose“ indeksacija daug smulkesnė.

Kiekvienos užregistruotos knygos aprūpinimas tokiais smulkiais indeksais turėjo tikslą padėti stambioms bibliotekoms klasifikuoti gaunamas knygas ir sudaryti smulkius sisteminius katalogus. Tačiau be universiteto bibliotekos, tokia detalia klasifikacija galėjo pasinaudoti tik Valstybinė centrinė biblioteka. Viešosios bibliotekos šia indeksacija negalėjo nei pasinaudoti, nei jos suprasti, nes nebuvo jokių klasifikacijos lentelių lietuvių kalba, kur galima būtų indeksus iššifruoti. Nors žurnalas „Mūsų žinynas“¹⁹, atsakydamas į kareivių bibliotekininkų klausimą „Iš kur galima pasimokyti taisyklingai skirti knygas pagal dešimtainę bibliografijos sistemą“, nurodė „Bibliografijos žinias“, tačiau tokio profilio ir apimties bibliotekoms ir neparuoštiems bibliotekininkams tie indeksai tebuvo nesuprantami hieroglifai.

Iš to galima padaryti išvadą, kad tokių smulkių indeksų žymėjimas buvo nereikalingas, turėjo tik formalią reikšmę ir praktiškai negalėjo suteikti efektyvesnės pagalbos bibliotekoms, klasifikuojančioms knygas ir sudarančioms sisteminių katalogų.

Nuo 1940 metų septintojo numerio knygos pradėta klasifikuoti pagal L. Tropovskio dešimtainę klasifikaciją. Tame pačiame numeryje buvo atspausdintos sutrumpintos L. Tropovskio lentelės.

L. Tropovskio lentelių panaudojimas einamoje lietuvių registracinėje bibliografijoje, be abejo, buvo teigiamas ir labai sveikintinas reiškinys. Visų pirma, jos buvo daug vertingesnės ideologiniu atžvilgiu, negu TBI sistema, ir daug labiau tiko panaudoti, įkūrus Tarybų valdžią Lietuvoje. Antra vertus, prie knygų žymimieji indeksai nebuvo tokie smulkūs ir todėl tapo labiau suprantami ir panaudotini praktiniame bibliotekų darbe. Į indeksus bibliotekininkai jau nebežiūrėjo, kaip į kokį nereikalingą priedą, o pradėjo vertinti, kaip praktinę paramą, klasifikuojant knygas ir sudarant sisteminius katalogus. Ypač tam padėjo „Bibliografijos žiniuose“ atspausdintos sutrumpintos L. Tropovskio dešimtainės klasifikacijos lentelės.

Tačiau, prasidėjus karui ir vokiečiams okupavus Lietuvą, vėl buvo grįžta prie TBI dešimtainės sistemos su smulkiais ir bibliotekininkams mažai suprantamais indeksais.

Kiek kitaip buvo klasifikuojamos knygos antroje grupėje — „Lietuvių bibliografija“ (vėliau — „Užsienio lietuvių knygos“ ir „Tautinė bibliografija“). Šitai grupei būdinga tai, kad joje labai nesilaikoma vienodumo. 1929 ir 1930 metais knygos buvo suskirstomos pagal valstybes, o valstybių viduje jau klasifikuojamos pagrindiniais dešimtainės klasifikacijos skyriais. Tačiau kai kuriuose numeriuose knygos pagal šalis nebuvo suskirs-

¹⁷ Bibliografijos žinios, 1938, Nr. 4, p. 136.

¹⁸ Ten pat, 1941, Nr. 2, p. 35.

¹⁹ Mūsų žinynas, 1928, Nr. 41, p. 217.

tytos. Nuo 1931 m. pirmojo numerio knygos buvo skirstomos tik pagal valstybes, o valstybių viduje nebuvo sisteminamos. Tai padaryta greičiausiai todėl, kad tų knygų būdavo labai nedaug, ir jų paskirstymas teritoriniu ir turinio atžvilgiu neturėjo prasmės. Juo labiau, kad vien tik skyrių antraštėms užrašyti dažnai reikėdavo panaudoti daugiau vietos, negu pačioms knygoms užregistruoti. Antai 1929 m. ketvirtajame numeryje užregistruotos keturios knygos. Visos jos išleistos skirtingose valstybėse: Didžiojoje Britanijoje, Latvijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose ir Vokietijoje. Taigi prieš kiekvieną knygą didžiosiomis raidėmis pusjuodžiu šriftu parašyti tų valstybių pavadinimai. Be to, prieš kiekvieną knygą dar stambesniu ir juodu šriftu parašyti skyrių pavadinimai.

Nuo 1931 m. antrojo numerio, greta lietuviškai užrašomų šalių pavadinimų, pradėta taip pat rašyti ir atitinkamos šalies pavadinimas originalo kalba, pvz.: Estija — Eesti, Brazilija — Brazil, Vokietija — Deutschland, Šiaurės Amerikos Jungtinės Valstybės — United States of Amerika, Gudija — B.S.S.R, Prancūzijos respublika — Republique Francaise ir t. t. Šitoks dvigubas šalių pavadinimo užrašymo būdas su kai kuriais praleidimais buvo vartojamas iki 1938 metų, o vietomis ir vėliau. Jeigu kuriame nors numeryje pasirodydavo daugiau literatūros, šalių viduje dar buvo sisteminama pagal turinį, pvz.: 1938 m. Nr. 4 ir Nr. 5.

Šitoks lietuviškų knygų suskirstymas šalimis turėjo savo privalumų. Skaitytojas ir bibliografas galėjo labai greit ir lengvai nustatyti bei palyginti, kiek kurioje valstybėje yra išleista lietuviškų knygų. Iš taip grupuojamos medžiagos tai labai akivaizdžiai matėsi.

Nuo 1938 m. šeštojo numerio ši bibliografinė žurnalo dalis buvo pavadinta „Lietuvių tautinė bibliografija“, ir nuo to laiko visos lietuviškos knygos buvo surašomos griežta abėcėlės seka be jokio skirstymo teritorijos ar turinio atžvilgiu. Per visą laiką, kol buvo šis skyrius, kaip ir skyriuje „Lietuvos bibliografija“ prie kiekvienos užregistruotos knygos, po jos aprašo, buvo nurodomas smulkus dešimtainės klasifikacijos indeksas.

Lituanikos skyriuje medžiaga sisteminama nebuvo, o visa pateikiama abėcėlės seka. Tačiau jeigu tos medžiagos susirinkdavo daug, tai ji buvo skirstoma kalbomis. Tai leisdavo palyginti, kuria kalba apie Lietuvą daugiausia rašoma. Taip pat kaip ir kitose grupėse po kiekvieno spaudinio aprašo buvo nurodomas smulkus dešimtainės klasifikacijos indeksas.

Analizuojant spaudinių klasifikavimo metodiką, reikia pastebėti, kad ji buvo labai paprasta ir formali — kiekviena knyga gauna vieną indeksą ir vieną kartą įrašoma. Papildomai kituose skyriuose knygos nebuvo atvaizduojamos. Nuorodos taip pat, bent iki 1937 metų, sutinkamos labai retai. Kiek daugiau nuorodų pradėta naudoti 1938 ir 1939 metais. Naudojantis „Bibliografijos žiniomis“, šitą momentą reikia turėti galvoje ir, norint pasirinkti medžiagos atitinkama tema ar klausimu, reikia gerai susipažinti su žurnalo struktūra, dešimtaine klasifikacija ir peržiūrėti keletą giminių skyrių. Kitokiu atveju galima dažnai suklysti ir nesurasti reikiamos medžiagos. Be to, pasitaiko nemaža nevienodumo ir netikslumo, skirstant

medžiagą grupėmis. Pavyzdžiui, neaišku, kuo vadovaujantis M. Brenšteino knygutė „Dionizy Paszkiewicz pisarz polsko-litewski na Żmudzi“, išleista Vilniuje 1934 m.²⁰, priskirta prie Lietuvos bibliografijos, o to paties autoriaus knyga „Nauka w Republice litewskiej“, išleista Varšuvoje 1934 m.²¹, priskirta prie lituanikos. Jeigu šičia dar galėjo nulemti ne turinys, ne kalba, bet leidimo vieta, tai kyla klausimas, kodėl V. Abramavičiaus 1932 m. Vilniuje išleista knygutė — „Obraz współczesnej poezji litewskiej“ priskirta prie lituanikos, o ne prie Lietuvos bibliografijos, kaip tai padaryta su M. Brenšteino „Dionizy Paszkiewicz pisarz polsko-litewski na Żmudzi“? „Bibliografijos žinių“ sudarytojai nelabai buvo principingi ir reiklūs sau, skirstydami medžiagą grupėmis bei ją klasifikuodami. Tai parodo kad ir šis pavyzdys: K. Bieliuko straipsnis „Kalnų ežero morfometrija“ analizinės bibliografijos dalyje įdėtas į skyrių 55 Geologija²², o kai tas straipsnis išėjo atskiru atspaudu, jau buvo įdėtas į skyrių 58 Botanika²³.

Taigi teoriniu ir metodiniu atžvilgiu klasifikavimas buvo žemo lygio. Klasifikavimo metodikos nevienodumas ir netikslumas ypač apsunkina praktinį žurnalo panaudojimą šiuo metu. Norint parinkti literatūros kokia nors tema ar kurios nors mokslo šakos, negalima pasitikėti vienu kuriuo nors skyriumi, nes vienarūšė savo turiniu medžiaga vieną kartą patekdavo į vieną skyrių, kitą kartą į kitą. Į tai reikia atsižvelgti, naudojantis „Bibliografijos žiniomis“, ir tokiais atvejais žiūrėti keletą giminingų arba atskirų skyrių, o dažniausiai nuosekliai tenka versti visą žurnalą, puslapį po puslapio, nes jo struktūra buvo gan sudėtinga ir nepastovi.

Lietuvos TSR
Mokslų akademijos
Centrinė biblioteka

Įteikta
1961 m. kovo mėn.

РЕГИСТРАЦИЯ И КЛАССИФИКАЦИЯ КНИГ В ЖУРНАЛЕ «БИБЛИОГРАФИЙНОС ЖИНИОС» («БИБЛИОГРАФИЧЕСКИЕ ИЗВЕСТИЯ»)

И. БАСЮЛИС

Резюме

Вопрос о постоянной и регулярной регистрации книг, выходящих в Литве, возник в 1923 году, т. е. с организацией университетской библиотеки в Каунасе. К концу 1924 г. для этой цели была создана надлежащая база — университетской библиотеке под видом фиктивно создан-

²⁰ Bibliografijos žinios, 1934, Nr. 5, p. 142.

²¹ Ten pat, p. 143.

²² Ten pat, 1936, Nr. 6, p. 233.

²³ Ten pat, 1937, Nr. 1, p. 9.

ного Института библиографии был выделен обязательный экземпляр. Но условия для публикации учитываемых книг были созданы лишь в 1928 году, когда Институт библиографии и книгоиздательский и книготорговый кооператив «Спаудос фондас» («Фонд печати») пришли к соглашению издавать журнал «Библиографийос жиниос» («Библиографические известия»), который стал выполнять функции органа учетно-регистрационной библиографии.

Регистрация книг осуществлялась в нескольких отделах журнала, которые не имели своего постоянного профиля, и их содержание менялось из года в год. В течение первого года издания журнала все книги регистрировались только в одном отделе — «Библиография книг». В этом отделе учитывались книги, изданные на территории Литвы, а также литовские книги, изданные за ее пределами.

С 1929 года учитываемые книги делятся на две группы: «Библиография Литвы» и «Литовская библиография». Группа «Библиография Литвы», в свою очередь, делится на две части: «А. Независимая Литва» и «Б. Литва, оккупированная Польшей». В отделе А учитываются изданные в Литве на разных языках книги, а в отделе Б — регистрируются книги, изданные в Вильнюсском крае, но только на литовском языке.

Начиная с № 4 1932 г., первая группа делится на три части, и в отделе «А. Независимая Литва» отдельно выделяются книги, изданные в Клайпедском крае. Несколько странно подбирались издания для этого отдела — решающим моментом было не место издания книги, а место ее печатания. Выделение изданий Клайпедского края несколько раз прекращалось и снова возобновлялось.

В конце 1938 года была проведена небольшая реорганизация журнала «Библиографийос жиниос», и в связи с этим были изменены названия отделов. Книги, выходящие на территории Литвы, учитывались в отделе «Государственная библиография», а литовские издания, выходящие за пределами Литвы, — в отделе «Литовская национальная библиография».

Наряду с этим с 1933 года в журнале введена регистрация материалов литуаники. Кроме статей здесь учитывались и книги о Литве. Параллельно с этим с 1934 года печаталась литуаника за 1933 и 1934 годы, составляемая М. Урбшене.

Анализируя журнал «Библиографийос жиниос», можно выделить три самостоятельные группы библиографии, составленные по различным принципам. Первая группа («Библиография Литвы», «Государственная библиография Литвы») составляется на основе территориального принципа, т. е. регистрируются все книги, вышедшие на территории Литвы. Но этот принцип полностью не соблюдался. Для некоторых частей территории (Вильнюсский край, Клайпедский край) применялся еще и языковой критерий. Вторая группа («Литовская библиография») составляется на основе языкового критерия, т. е. регистрируются книги, вышедшие в разных странах, но только на литовском языке. И, наконец, третья группа («Литуаника») образуется на основе «предметного» или

«духовного» критерия, т. е. регистрируется литература о Литве на разных языках, изданная за пределами Литвы.

В буржуазной Литве понятия «национальная» и «государственная» библиография не отождествлялись, хотя ни первая, ни вторая не имели своих строгих границ содержания. Государственная библиография и литуаника понимались как самостоятельные библиографии, равноправные с национальной библиографией и не входящие в ее состав.

Не была достигнута полнота регистрируемого материала. Более полно учтены книги, изданные на территории Литвы (Обязательный экземпляр). По современным данным, из-за несовершенства закона об обязательном экземпляре в журнале «Библиографийос жиниос» не было учтено свыше 2800 единиц. Также не может быть и речи о полноте регистрируемого материала в других отделах журнала («Литовская библиография» и «Литуаника»).

В основной и в самой большой группе — «Библиография Литвы» — книги систематизировались по системе десятичной классификации. В группе «Литовская библиография» книги распределялись по государствам, а в пределах государств по мере надобности распределялись также по десятичной классификации. В группе «Литуаника» классификация материала неосуществлялась. Во всех трех группах после каждого описания произведения печати указывался индекс десятичной классификации.

Методика классификации произведений печати была очень проста и формальна — каждая книга получала один индекс и учитывалась один раз. Повторное отражение книг в других отделах не применялось. Ссылки, особенно до 1937 года, также почти не встречаются. Имеется немало разнообразия и неточностей при распределении книг по группам и в пределах групп. Отсутствие единой методики классификации книг осложняет и затрудняет в настоящее время использование журнала в практических целях.
